

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра філософії гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«__» _____ 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

для студентів

галузь знань
напрямок підготовки
за освітньою програмою
освітній рівень
вид дисципліни

0305 Економіка та підприємництво
6.030501 Економічна теорія
Економічна теорія
Бакалавр
Вибіркова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2018/2019

Семестр

7

Кількість кредитів ECTS

3

Мова викладання

українська

Форма заключного контролю

залік

Викладач: Іщенко Олена Миколаївна, к.ф.н., доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: *Ищенко Олена Миколаївна, к.ф.н., доцент., доцент кафедри філософії гуманітарних наук*

Затверджено
«27» _____ серпня _____ 2018 р.

Зав. кафедри філософії гуманітарних наук
_____ (Приятельчук А.О.)

Протокол № 1 від «27» серпня 2018р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від « _____ » _____ 2018 року № _____

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

« _____ » _____ 2018 року

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол від « _____ » _____ 2018 року № _____

Голова науково-методичної комісії _____ (Литвиненко Т.М.)

« _____ » _____ 2018 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – оволодіти комплексом знань про сутність та зміст психології міжкультурної комунікації. Сформувані «мультікультурну» особистість в полікультурному середовищі. Навчити студентів коректному спілкуванню при міжкультурних контактах, самостійно аналізувати та уникати міжособистісних конфліктів в процесі спілкування з представниками інших культур.

2. Вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу; фундаментальні аспекти управлінського рішення, теорії корпоративної культури, риторику, етику ділового спілкування; понятійно-категоріальний апарат культурології, культурної антропології, психології, соціології, етнології; володіти основними знаннями лінгвосоціології.

2. **Вміти** орієнтуватися в лінгвокультурному середовищі; співвідносити соціокультурні цінності та норми в процесі спілкування між представниками різних держав, народів, етносів; володіти різними стилями та моделями поведінки при спілкуванні; визначати стратегію поведінки в незнайомих культурних співтовариствах; долати комунікаційні бар'єри в різних життєвих ситуаціях; почувати себе впевненому при міжкультурних контактах не дивлячись на упередженість та етнокультурну стереотипність, читати «мову тіла» при міжкультурному спілкуванні. Вміти безконфліктно керувати в складній атмосфері культурних відмінностей.

3. **Володіти елементарними навичками** введення структурно-логічного дискурсу на засадах партнерства в межах переговорного процесу; підтримувати діалог професійного спрямування враховуючи міжетнічні відмінності; укладати колективні угоди, договори, контракти з високим ступенем міжкультурної коректності; дотримуватись толерантної моделі поведінки в процесі ділових контактів з іноземними партнерами; вести чемно та ввічливо діалог в рамках Інтернет-комунікації дотримуючись правил мовленнєвого етикету; використовувати фахові інформативні джерела; працювати з іноземними першоджерелами.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *«Психологія міжкультурної комунікації»* належить до переліку дисциплін за вибором ЗВО та викладається у VII семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із засадничими етапами і особливостями розвитку психології міжкультурної комунікації як галузі наукового знання в умовах сучасної глобалізації. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток студента та спрямована на формування бікультурної або мультікультурної особистості в сучасному глобальному світі. Особлива увага приділяється аналізу комунікації між представниками різних національних і лінгвокультурних спільнот, мовним стереотипам і нормам поведінки, усталеним моделям сприйняття та оцінювання явищ та предметів представниками різних народів та культур.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про основні концепції предмету та головні підходи до міжкультурної комунікації; проаналізувати зміни, які відбулися у характері розвитку психології міжкультурної комунікації за період її існування як академічної дисципліни. Ознайомитися з методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах людської життєдіяльності, особливо економічної; сформувані бікультурну особистість, що спроможна поділяти культурні погляди, цінності та норми інших національних та етнічних спільнот; обирати поведінкові сценарії у прийнятті соціокультурного контексту комунікантів.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати і розуміти:			
1.1	Предмет, базові категорії та поняття навчальної дисципліни; теоретичні основи, значення та роль психології міжкультурної комунікації при культурних контактах; полікультурний характер сучасного світу;	лекція, самостійна робота	усна відповідь, дискусії, контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.2	змістовні відмінності психології міжкультурної комунікації від інших форм комунікативного процесу;	Лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.3	сучасні підходи до інтерпретації культури в міжкультурній комунікації; шляхи засвоєння особистістю культури, виявляти специфіку «чужорідної» культури, розуміти процес акультурації та причини появи «культурного шоку»;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.4	сучасні зміни культури в епоху глобалізації; значення культурних змін для взаємодії культур, процес виховання толерантної особистості;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	3
1.5	нові типи, види, форми та моделі комунікації; схоплювати особливості міжособистісної комунікації в культурах Заходу та Сходу;	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.6	особливості вербального спілкування представників різних культур; читати «мову тіла» для успішного ведення бізнес діяльності; розуміти крос-культурні відносини в системі бізнес-діяльності країн Арабських, Азіатських, Європейських тощо.	лекції, семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	10
	Вміти:			
2.1	логічно, послідовно та аргументовано усно і письмово висловлювати міркування щодо основних аспектів психології міжкультурної комунікації в	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	6

	контексті сучасного глобалізаційного простору; демонструвати знання орієнтуючись на спеціалізовану науково-літературну базу зі спецкурсу;			
2.2	Застосовувати різні види та моделі комунікативної поведінки у різних ситуаціях - від професійних до світських; використовувати доцільні комунікативні стратегії в мовленнєвому спілкуванні; користуватися набутими знання з міжкультурної комунікації при введенні ділових переговорів, зустрічах, презентаціях та у сфері трудових відносин; толерантно ставитися до представників інших культур не дивлячись на їхні національні цінності, норми, правила та переконання;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.3	виявляти, ставити та вирішувати дискусійні проблеми із застосуванням знань у галузі міжкультурної комунікації;	семінар, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	5
2.4	аналізувати та інтерпретувати першоджерела, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, виділяти основні ідеї, світоглядні позиції;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	9
2.5	реферувати, рецензувати й коментувати першоджерела та дослідницьку літературу з міжкультурної проблематики;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.6	критично, креативно і емпатійно оцінювати результати інтелектуальної праці;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	5
Комунікація:				
3.1	демонструвати здатність ефективної комунікації в межах студентської групи, долаючи комунікативні бар'єри; використовувати різні засоби та прийоми комунікаційних стратегій на семінарських заняттях;	семінари, самостійна робота	усна відповідь	5
3.2	брати участь у фахових дискусіях в процесі аудиторної роботи; вести дискурс стосовно коло знакових проблем у сфері міжкультурної комунікації;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	4
	презентувати результати	семінари,	усна відповідь,	6

3.3	проведених досліджень в рамках психології міжкультурної комунікації у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	самостійна робота	конспекти першоджерел	
3.4	проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі комунікативного акту.	семінари	усна відповідь	3
	Автономність та відповідальність:			
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати достовірність, пояснювати значущість; обробляти, аналізувати, структурувати отриману інформацію при доповідях на семінарських заняттях;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	6
4.2	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно, проявляти ініціативність у дискусійних питаннях, відстоюючи власну думку; з повагою відноситися до різноманітних міркувань;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, конспекти першоджерел	4
4.3	Нести відповідальність за достовірність емпіричних даних при обговоренні різних питань у галузі міжкультурної комунікації; самостійно оцінювати якість виконаних індивідуальних робіт;	семінари, самостійна робота	усна відповідь,	5
4.4	Демонструвати вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях в контексті міжособистісного спілкування.	семінари, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, конспекти першоджерел	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни		
	2.6	4.2	2.2
Вміти працювати як самостійно, так і в команді.		+	
Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення під час досліджень та професійного спілкування.	+		
Набути навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним.	+		
Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних мотивів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та міжкультурних відмінностей людей.			+

7. Структура курсу.

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна заліком.

Перша частина курсу «Культурно-антропологічні основи психології МК» присвячена історії виникнення та розвитку психології міжкультурної комунікації, культурі та культурному різноманіттю світу, шляхам засвоєння культури, проблемі «чужорідності» культур, природі етноцентризму та культурному релятивізму, поняттям «культурна ідентичність», «етнічна ідентичність», акультурації як процесу взаємного впливу різних культур, симптоматиці культурного шоку. Зміни культури в епоху глобалізації. Друга частина курсу «Комунікація в контексті психології МК» присвячена осмисленню поняття комунікації та її ролі в концепції культури, особливостям міжособистісної комунікації, основним видам, функціям і моделям комунікації. Досліджується співвідношення вербального та невербального видів комунікації, окреслюються фундаментальні форми невербальної комунікації: фізіономіка, кінетика, такесика, окулесика, проксеміка, хронеміка, сенсорика, аускультация, ольфаксія, гастика. Паравербальна комунікація та її основні компоненти. Вивчаються когнітивні аспекти міжкультурної взаємодії, аналізуються причини міжкультурних конфліктів та посередництво в них, стереотипна упередженість в міжкультурній комунікації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. Культурно-антропологічні основи психології МК.				
1	Тема 1. Психологія міжкультурної комунікації як академічна дисципліна	2	2	2
2	Тема 2. Поняття «культура» та її роль в міжкультурній комунікації.	2	-	2
3	Тема 3. Шляхи засвоєння культури: інкультурація та соціалізація	2	-	4
4	Тема 4. Проблема «чужорідності» культур та етноцентризм	2	2	4
5	Тема 5. Процес акультурації в міжкультурній комунікації. Симптоматика «культурного шоку».	2	-	4
6	Тема 6. Динаміка культури. Культурна глобалізація сучасного світу.		2	2
7	Контрольна робота	2		
Частина 2. Комунікація в контексті психології МК.				
8	Тема 7. Комунікативний аспект міжкультурної комунікації.	2	2	2
9	Тема 8. Вербальна комунікація в контексті міжкультурної взаємодії.	2	2	2
10	Тема 9. Специфічність невербальної комунікації в міжкультурній взаємодії.	2	2	6
11	Тема 10. Когнітивні основи міжкультурної взаємодії.	2	-	4
12	Тема 11. Феномен конфлікту. Конфліктність у міжкультурній комунікації.	2	2	2
11	Тема 12. Стереотипна упередженість в міжкультурній комунікації.	2	-	4
12	Контрольна робота	2		
13	Індивідуальна самостійна робота: міжкультурне спілкування у міжнародному			12

	аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі спілкування у європейських країнах).			
	ВСЬОГО	26	14	50

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

лекцій -26 год.
 семінарів - 14 год.
 самостійної роботи- 50 год.

8.Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання**1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння**2.1-2.6); (**комунікація**3.1-3.3); (**автономність та відповідальність**4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

8.1. Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 45 балів	Max – 75 балів
Усна відповідь ¹		«2» x 7 = 14	«4» x 7 = 28
Контрольна робота 1.		«8» x 1 = 8	«13» x 1 = 13
Контрольна робота 2.		«8» x 1 = 8	«14» x 1 = 14
Самостійна індивідуальна робота	Написання доповіді - міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах).	«15» x 1 = 15	«20» x 1 = 20

¹ а) усною відповіддю студента на семінарському занятті вважається доповідь (повне і концептуальне розкриття окремого запитання семінару), доповнення, анонсована дискусія, аргументована точка зору, відповідь на проблемні запитання;
 б) у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі;
 в) загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 30% від семестрової кількості балів.

8.2. Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова оцінка з дисципліни складається із суми семестрової кількості балів - **75** (відповідей на семінарських заняттях, написанні контрольних робіт та індивідуальної самостійної роботи), а також співбесіди з викладачем в усній формі. Викладач задає два питання, зазначені в переліку запитань, що виносяться на залік. Кожне з питань оцінюється за шкалою 12-13, що у загальному підсумку складає **25** балів. Підсумкова кількість балів з дисципліни максимум - 100.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	45	15	60
<i>Максимум</i>	75	25	100

Умови допуску до підсумкового заліку. Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше **45 балів**. Для допуску до заліку студент має здати контрольні роботи та індивідуальну самостійну роботу. Залікова оцінка не може бути меншою **15 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Навчання студентів за індивідуальним графіком

Студент може здійснювати навчання за індивідуальним графіком у разі відсутності академічної заборгованості за минулий семестр; фінансової заборгованості на момент оформлення індивідуального графіка; наявності довідки про працевлаштування за фахом; довідки про стан здоров'я, яка не дозволяє відвідувати заняття за денною формою навчання; дозвіл на навчання за програмою академічної мобільності.

Індивідуальний графік навчання надається студенту на один семестр навчального року, як правило протягом першого місяця від початку занять, після завершення якого кожен студент має право продовжити цю форму навчання в установленому порядку.

Індивідуальний графік навчання студента є самостійною формою навчання, яка підсумовує набуті знання, уміння та навички з основних дисциплін, передбачених начальним планом.

Навчання студентів за індивідуальним графіком можливе з третього курсу бакалаврату, та першого – магістратури, при відсутності заочної форми навчання.

Для отримання дозволу навчатись за індивідуальним графіком необхідно: заява студента на ім'я керівника факультету/інституту, підписана завідувачем кафедри та методистом, що засвідчує відсутність академічної та фінансової заборгованості; довідка, яка підтверджує необхідність переведення студента на індивідуальний графік навчання. Довідка має носити офіційний характер, мати всі реквізити юридичної особи, бути надрукованою на офіційних бланках та скріпленою «мокрими» печатками і підписом керівника установи, що видає довідку; заповнений та підписаний викладачами всіх відповідних навчальних дисциплін графік індивідуальних занять (без уточнених дат).

Організація навчання за індивідуальним графіком.

Студент отримує щоденник навчання за індивідуальним графіком, який надається викладачу під час консультацій для запису завдань та відмітки про їх виконання, у вигляді відповідної кількості балів, згідно із системою оцінювання знань студентів, зазначеною у робочій навчальній програмі з дисципліни.

Графік занять з визначеними конкретними датами має бути узгоджений з викладачем протягом двох тижнів з дати розпорядження про надання дозволу на індивідуальний графік навчання.

Заняття для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком, проводяться за наявності розпорядження про переведення студента на індивідуальний графік навчання і зараховуються у навантаження науково-педагогічного працівника у наступному навчальному році по факту виконання.

Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають право вільно відвідувати лекційні, семінарські заняття денної форми навчання.

Контрольні заходи проводяться виключно в аудиторії за графіком.

Залік студент, який навчається за індивідуальним графіком, складає за розкладом заліково-екзаменаційної сесії разом з академічною групою.

Студенти, які без поважних причин не виконують індивідуальний графік навчання, протягом 1,5 місяців не з'являлись на заняття відповідно до затвердженого графіка, за

поданням завідувача кафедри позбавляються права на навчання за індивідуальним графіком.

Зміст та обсяг індивідуального графіка навчання студентів.

Викладач відповідної навчальної дисципліни має підготувати навчально-методичне забезпечення для індивідуального графіка навчання студента. Контроль за такою роботою здійснюється завідувачем кафедр та методистами, які несуть безпосередню відповідальність за своєчасну організацію цієї роботи.

Навчально-методичне забезпечення для індивідуального графіка навчання готується з урахуванням кредитно-модульної системи оцінювання знань студентів.

Кількість балів за змістовні частини дисципліни для студентів, які навчаються за індивідуальним графіком навчання, відповідає кількості балів для студентів, які відвідують заняття згідно з розкладом денної форми навчання.

Навчання студентів за індивідуальним графіком повинно передбачати обов'язкові терміни поточного контролю засвоєння знань, які зазначаються в щоденнику викладачем кожної дисципліни під час першого заняття.

Якщо студент, який навчається за індивідуальним графіком, з поважних причин не зміг з'явитися на планове заняття у зазначений в щоденнику час, він повинен відпрацювати заняття відповідно до графіка чергування викладачів на кафедрі.

Основним документом, у якому здійснюється оформлення результатів навчання студентів, є ***щоденник індивідуального навчання студента***. Щоденник є документом суворої звітності, який заповнюється у встановленому порядку студентом і викладачем і після завершення навчання здається до навчальної частини факультету/інституту.

До щоденника заносяться розроблені викладачем основні питання, що відповідають навчальній робочій програмі дисципліни.

Викладач обов'язково в щоденнику фіксує результати поточного контролю засвоєння студентом змісту конкретної навчальної дисципліни, виставляє бали за кожну змістовну частину, а також підсумкові бали і робить загальний висновок про можливість допуску студента до семестрового контролю.

Порядок допуску студентів до заліку.

Залік являє собою форму підсумкової атестації засвоєного студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Студенти мають скласти залік відповідно до вимог навчального плану у терміни, які передбачені графіком навчального процесу.

Зміст заліку визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Студенти допускаються до заліку, якщо вони виконали всі вимоги робочого навчального плану за поточний семестр та не мають академічної заборгованості за попередній семестр.

Студент допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та робочою навчальною програмою.

Студенти, які в поточному семестрі мали пропуски занять і до початку залікової сесії не засвоїли матеріал пропущених тем і розділів змістових частин навчальної дисципліни на додаткових заняттях, до семестрової атестації з відповідної дисципліни не допускаються.

Студент може бути недопущеним до підсумкового оцінювання, якщо під час семестру він: 1) не досяг мінімального порогового рівня оцінки тих результатів навчання, які не можуть бути оцінені під час підсумкового контролю; 2) якщо під час семестру він набрав кількість балів, недостатню для отримання позитивної оцінки навіть у випадку досягнення ним на підсумковому контролі максимально можливого результату. Умови недопущення затверджуються у робочій програмі навчальної дисципліни, рішення про недопущення за поданням викладача приймається деканом/директором (заступником

декана/директора з навчальної роботи) та оприлюднюється до початку відповідного контролю.

У разі виникнення спірних питань щодо не допуску студентів до семестрової атестації, вони вирішуються лектором дисципліни спільно із завідувачем кафедри.

Викладач на останньому занятті у семестрі повідомляє студентів про їх рейтинг у балах. Перелік студентів, які не допущені до складання заліку, отримує методист спеціальності, заступник декана/директора з навчальної роботи факультету/ інституту.

Умови допуску до підсумкового заліку. Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше **45 балів**. Для допуску до заліку студент має бути позитивно оцінений на мінімум чотирьох семінарах, мати здані контрольні роботи та індивідуальну самостійну роботу.

Залік проводиться у день та час, визначений затвердженим розкладом.

Студенти, яким надано право навчатися за індивідуальними графіками, складають екзамени і заліки, перелік яких встановлюється розкладом заліково-екзаменаційної сесії.

графік підсумкового оцінювання, в тому числі останні терміни подачі студентами їх робіт, має визначатись заздалегідь;

- форма проведення контролю та його тривалість, особливі вимоги щодо процедури проведення повинні доводитись до відома осіб, що навчаються, завчасно (щонайменше напередодні контролю);

- студенти, мають бути повідомлені щодо засобів контролю за дотриманням правил академічної доброчесності, які будуть застосовуватись під час оцінювання, та щодо наслідків їх порушення;

- при проведенні будь-яких форм контролю оцінювачем має визначатись вичерпний перелік дозволених допоміжних засобів;

- студенти, допущені до проведення контролю та оцінювання, повинні мати при собі документ, що посвідчує особу;

- студенти, які проходять контроль, не мають права використовувати будь-яку зовнішню (сторонню) допомогу;

- у випадку, якщо оцінювач підозрює особу, що проходить контроль, у використанні недозволених допоміжних засобів, він має право запропонувати такій особі вчинити дії, які спростували б підозру. Якщо особа, що проходить контроль, відмовляється від пропозиції оцінювача, її результат оцінюється як «0» балів («не зараховано»);

- якщо здобувач освіти намагається вплинути на результат оцінювання шляхом підказки або з використанням незатверджених допоміжних засобів чи зовнішньої допомоги (обману), його результат оцінюється як «0» балів («не зараховано»);

- якщо здобувач освіти порушує порядок проведення контролю, він може бути видалений з нього, і в цьому разі відповідний контроль оцінюється як «не зараховано» (0 балів);

- порушення в процесі складання заліку (іспиту, захисту курсових робіт (проектів) і практик) повинні негайно оголошуватись оцінювачем (оцінювачами), документ, що засвідчує факт порушення (доповідна записка, протокол тощо) повинен бути переданий керівництву структурного підрозділу Університету в той же день;

- студенти, не пізніше завершення оцінювання, повинні отримати інформацію про час оприлюднення результатів оцінювання;

До початку складання заліку студент зобов'язаний подати екзаменатору залікову книжку. Без залікової книжки або без належного її оформлення студенти до заліку не допускаються.

Під час заліку студенти мають право використовувати типову та робочу навчальні програми дисципліни.

Використання під час заліку будь-яких інформаційних матеріалів без дозволу осіб, які проводять контрольний захід, тягне за собою його припинення. При цьому проти прізвища студента у відомості проставляється запис («Не зараховано») і відповідний підпис.

Залік для студентів денної та заочної форм навчання проводяться в усній формі за певним переліком питань. Кількість питань навчальної дисципліни «Психологія міжкультурної комунікації» – 80.

Студент має бути ознайомлений з переліком питань, які виносяться на залік до початку заліково-екзаменаційної сесії.

Кількість залікових запитань різних типів та критерії оцінювання відповідей на них визначає науково-педагогічний працівник, який відповідає за викладання навчальної дисципліни. Питання та критерії їх оцінювання обґрунтовані в робочій навчальній програмі, з якою студент ознайомлюється на початку вивчення дисципліни.

Студенти, які були не допущені до складання заліку, з причини невиконання ними навчальної робочої програми, мають можливість, при умові набрання ними відповідної кількості балів, на повторне складання. Виконати навчальну робочу програму вони можуть при оформленні індивідуального плану консультацій з викладачем. Студент оформлює заяву на ім'я керівника факультету/інституту, узгодивши з викладачем, про надання йому можливості відвідування індивідуальних консультацій. При цьому він отримує індивідуальні завдання, самостійно опрацьовує відповідну рекомендовану літературу, першоджерела, та за обранням форм контролю (реферат, есе, тестування), здійснюється контроль знань студента. При отриманні відповідних балів щодо допуску до заліку призначається день та час проведення екзамену/заліку.

Студенти, що одержали на заліку оцінку «не зараховано» зобов'язані ліквідувати академічну заборгованість у встановлений термін до початку нового семестру відповідно до графіку ліквідації академічних заборгованостей, який затверджений деканом/директором факультету/інституту. Ліквідація академічної заборгованості допускається не більше двох разів з кожної дисципліни. Перший раз – викладачем, який попередньо приймав залік. Другий – комісії, яка створюється завідувачем кафедри.

Спірні питання з проведення залікової/екзаменаційних сесій розглядає апеляційна комісія, права, обов'язки та персональний склад якої визначаються наказом ректора університету.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано /Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8.3. Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

3,5-4 бали – повна, концептуальна, послідовна, з використанням основної і додаткової літератури, з визначенням категорій і понять, з відповіддю на додаткові і уточнюючі запитання, із заглибленням у сучасний інтелектуальний і соціокультурний контекст, з креативним використанням загальних соціально-гуманітарних знань;

2,5-3 бали – достатня, концептуальна, послідовна, з визначенням категорій і понять, з

використанням основної літератури, з відповіддю на уточнюючі запитання, із розумінням проблеми у зрізі власної життєдіяльності;

1,5-2 бали – неповна, фрагментарне розкриття проблеми, з частковим використанням основної літератури, артикуляція відповіді поза концептуальним контекстом, містить суттєві неточності, апелює до інформації з не ідентифікованих I-net джерел, а не до елементів знання чи досвіду;

0,5-1 бал – фрагментарна, еkleктична, «не в тему», має суттєві помилки, без використання основної і додаткової літератури, посилання на не ідентифіковані I-net джерела, артикуляція відповіді з гаджета.

2. Доповнення / дискусія:

2,5-3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

2 бали – доповнення змістовне;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

3. Контрольна робота:

13-14 балів – повна і концептуальна відповідь на всі завдання зазначені в роботі, коректні визначення понять та категорій, грамотно викладений матеріал в якому розкриті сутнісні і структурні співвідношення, взаємозв'язки окреслених елементів, глибокі інтерпретації висловів, чітко розумінні історичних етапів міжкультурної комунікації;

9-12 балів – повна відповідь не на всі завдання, змістовні визначення понять і категорій, належні інтерпретації висловів, достатньо послідовне розуміння сутності та значення психології міжкультурної комунікації в глобалізаційному просторі; грамотне розкриття, співвідношення взаємопов'язаних процесів в міжкультурному середовищі;

5-8 бали – не повна відповідь на завдання, еkleктичні визначення понять і категорій, поверхнева інтерпретація висловів, непослідовне трактування історичної ретроспективи академічної дисципліни – психологія міжкультурної комунікації; перекручування понять та їх смислового навантаження, незнання персоналій навчальної дисципліни, розкриття співвідношення виокремлених аспектів лише через наведення їх загальних характеристик.

0-4 бали – відсутня відповідь на більшу частину завдань, демонстрація не самостійності у розв'язанні завдань.

4. **Залік** (оцінюються окремо – усна відповідь на два питання, зазначені в переліку запитань, що виносяться на залік):

10-12/13 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого запитання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів розвитку психології міжкультурної комунікації в США, Європі, Україні, виявляє знання основної і додаткової літератури спецкурсу, а також ознайомлений з переліком першоджерел, що виносяться на опрацювання;

7-9 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але недостатньо аргументовано, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, без апелювання до першоджерел,

демонструє загальне розуміння суті спецкурсу, значення психології міжкультурної комунікації в системі наукового знання;

4-6 балів – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни; відсутнє розуміння специфічності комунікативного акту в міжкультурній взаємодії;

1-3 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, наводить еkleктичні визначення понять і категорій, демонструє непослідовне трактування етапів становлення та розвитку психології міжкультурної комунікації, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій.

5. Індивідуальна самостійна робота.

Самостійна індивідуальна робота студента передбачає собою написання змістовної доповіді – міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах). Студент на свій розсуд вибирає, які моделі країн він буде досліджувати, аналізувати в практичній площині. Робота не повинна мати описовий характер. Варто зазначити, який вплив в комунікативному аспекті має та чи інша модель на характер і ведення переговорів у міжнародному співтоваристві. Самостійна індивідуальна робота виконується календарно з кінця листопада по грудень місяць. Здача здійснюється не пізніше як за тиждень до останнього лекційного заняття.

Максимально робота оцінюється в **20 балів**, якщо вона носить самостійний характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність бізнес-культури, що досліджується; специфіку культури ділового спілкування у вибраній країні; містить авторську аналітику і узагальнення. Робота має науковий характер.

Мінімально робота оцінюється в **15 балів**, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, доповідь не змістовна, відсутня структура викладу матеріалу, не в повній мірі відображена специфіка бізнес-культури, що обрана студентом, чітко не окреслена культура ділового спілкування тієї чи іншої моделі, відсутнє авторське бачення перспективності крос-культурних стосунків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна: (Базова)

1. **Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю.** Мовленнєва комунікація: підручник. [Текст] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 464 с.
2. **Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П.** Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов [Текст] / под. ред. А.П.Садохина. – М. ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 352 с.
3. **Вязова Р.В.** Філософські проблеми міжкультурної комунікації: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Р.В. Вязова. – Запоріжжя.: ЗНУ, 2012. – 97 с.
4. **Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В.** Психологія спілкування: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х.: НФаУ, 2011. – 132 с.
5. **Косенко Ю.В.** Основы теории мовної комунікації: навч. посіб. [Текст] / Ю.В. Косенко. – Суми.: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
6. **Кручек В.А.** Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч. посібник [Текст] / В.А. Кручек. – К.: ДАКККіМ, 2010. – 273 с.

7. **Левицький А.Е.**, Борисенко Н.Д., Савчук І.І. Теорія міжкультурної комунікації: працюємо самостійно. Навч. посібник [для студентів ВНЗ] / А.Е. Левицький. – К.: Логос, 2011. – 127 с.
8. **Манакін В.М.** Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб.[Текст] / В.М. Манакін. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с. (Серія «Альма-матер»).
9. **Осовська Г.В.** Комунікації в менеджменті: Курс лекцій / Г.В. Осовська. – К.: «Кондор», 2010.–218 с.
10. **Селіванова О.О.** Основи теорії мовної комунікації [підручник для студ. Напрямку «Філологія» ВНЗ аспірантів, викл.] / О.О. Селіванова. – Черкаси.: Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.

Додаткова:

1. **Бацевич Ф.С.** Словник термінів міжкультурної комунікації [Текст] / Ф.С. Бацевич. – К.: вид-во «Довіра», 2007. – 205 с.
2. **Гриффін Ем** Коммуникация: теории и практики [Текст] / Э. Гриффин; [пер. с англ. А. Науменко]. – М.: Изд-во Гуманитарный центр, 2015. – 688 с.
3. **Гшвандтнер Г.** Невербальные коммуникации в продажах: Технологии скрытого влияния на покупателей [Текст] / Г. Гшвандтнер; [пер. с англ. Н. Шрамкова]. – М.: Добрая книга, 2010. – 256 с.
4. **Донец П.Н.** Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики [Текст] / П.Н. Донец. – Х.: Штрих, 2002. – 386 с.
5. **Кочетков В.В.** Деловые культуры в международном сотрудничестве [Текст] / В.В. Кочетков. – М.: Социум, 2002. – 366 с.
6. **Кузнецова Е.В.** Понимание коммуникации в гуманитарном знании [Текст] / Е.В. Кузнецова // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2010. – Том.16. – №3. – С.26-30.
7. **Лебедева Н.М.** Введение в этническую и кросс-культурную психологию: учебное пособие [Текст] / Н.М. Лебедева. – М.: Ключ-с, 1999. – 224 с.
8. **Махній М.М.** Етнопсихологія і міжкультурна комунікація [Текст] / М.М. Махній. – Чернівці.: Видавець Лозовий В.М., 2015 – 256 с.
9. **Межкультурная коммуникация в условиях глобализации:** учеб. пособ. [Текст] / В.С. Глаголев, Н.И. Бирюков, Н.Н. Зарубина, Т.В. Зонова, А.Н. Самарин, М.В. Силантьева. – М.: Проспект, 2015.– 200 с.
10. **Мерманн Э.** Коммуникация и коммуникабельность. Практические рекомендации для открытой коммуникации [Текст] / Э.Мерманн; [науч. ред. А.А. Киселева; пер. с нем. Е.А. Высочинова, А.В. Коченгина и др.]. – Х.: Из-во Гуманитарный Центр, 2015. – 260 с. (Серия: Коммуникация. Прикладная лингвистика).
11. **Мясоедов С.П.** Основы кросс-культурного менеджмента. Как вести бизнес с представителями других стран и культур: учеб. пособие. [Текст] / С.П. Мясоедов. - М.: Дело АНХ, 2008. – 256 с.
12. **Коптельцева Г.** Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие [Текст] / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М.: Издательство: Юнити-Дана, 2012. – 223 с.
13. **Персикова Т.Н.** Межкультурная коммуникация и корпоративная культура [Текст] / Т.Н. Персикова. - М.: Логос, 2004. - 224 с.
14. **Симонова Л.М.,** Стровский Л.Е. Кросс-культурные взаимодействия в международном предпринимательстве. [Текст] / Л.М. Симонова, Л.Е. Стровский. - М.: Юнити-Дана, 2003. - 190 с.
15. **Словарь** по межкультурной коммуникации: понятия и персоналии [Текст] / В.Г. Зинченко, В.Г. Зусман, З.И. Кирнозе, Г.П. Рябов. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 136 с.

- 16. Словарь** терминов межкультурной коммуникации [Текст] / И.Н. Жукова, М.Г. Лебедев, З.Г. Прошина, Н.Г. Юзефович; [под. ред. М.Г. Лебедево и З.Г. Прошиной]. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. – 632 с.
- 17. Терборн Г.** Мультикультурные общества [Текст] / Г. Терборн // Социологическое обозрение. – 2001. – Том 1, № 1. – С.49-55.
- 18. Чивилев А.А.** Межличностная коммуникация как объект исследования [Текст] / А.А. Чивилев // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусства. – 2015. – №3(43). – С.46-49.
- 19. Хельд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж.** Глобализация, культура и судьбы наций [Текст] / Д. Хельд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Дж. Перратон // Глобальные трансформации. Политика, экономика, культура; [пер. с англ. В.В. Сапова и др.]. – М.: Праксис, 2004. – С.386-441.
- 20. Шарков Ф.И.** Коммуникология: основы теории коммуникации: учебник для бакалавров [Текст] / Ф.И. Шарков. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 488 с.

ПЕРЕЛІК ПЕРШОДЖЕРЕЛ

1. **Айслер-Мертц К.** Язык жестов [Текст] / К. Айслер-Мертц; [пер. с англ. К. Давыдовой]. – К.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 160 с.
2. **Атватер И.Я.** Я вас слушаю... [Текст] / И.Я. Атватер; [перс. с англ.] // Психология внимания. Хрестоматия / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2001. – С.825-850.
3. **Берри Дж.У.** Аккультурация и психологическая адаптация: обзор проблемы [Текст] / Дж.У. Берри // Развитие личности. – 2001. – №3-4. – С.183-193; 2002. – №1. – С.291-296.
4. **Бергер П., Хантингтон С.** Многоликая глобализация: Культурное разнообразие в современном мире [Текст] / П. Бергер, С. Хантингтон; [пер. с англ. В.В. Сапова, под ред. М.М. Лебедевой]. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.
5. **Валлерстайн И.** Национальное и универсальное: Возможна ли всемирная культура? [Текст] / И. Валлерстайн; [пер. с англ. П.М. Кудюкина, под общ. ред. Б.Ю. Кагарлицкого] // Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб.: Университетская книга, 2001. – С. 131-150.
6. **Вальденфельс Б.** Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом» [Текст] / Б. Вальденфельс // Логос. – 1994. – №6. – С.77-94.
7. **Гестеланд Р.** Кросс-культурное поведение в бизнесе. Маркетинговые исследования, ведение переговоров, поиски источников поставок и рынков сбыта, менеджмент в различных культурах [Текст] / Р. Гестеланд. – Днепропетровск.: Баланс-Клуб, 2003. – 288 с.
8. **Герц К.** Польза разнообразия [Текст] / К. Герц // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем: Мир человека. – Осень. 1993. – Т.1. Вып.3. – С.168-184.
9. **Колобкова Н.Н.** Кросс-культурные коммуникации в бизнесе [Текст] / Н.Н. Колобкова // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. Section 6. Linguistics. – 2014. – С.80-83.
10. **Лич Э.** Эмпирики и рационалисты: экономические сделки и акты коммуникации [Текст] / Э. Лич; [пер. с англ. И.Ж. Кожановской; отв. ред. Д.В. Ефременко] // Культура и коммуникация: Логика взаимосвязи символов. К использованию структурного анализа в социальной антропологии. – М.: Из-ая фирма «Восточная литература» РАН, 2001. – С.9-24.
11. **Лотман Ю.М.** Автокоммуникация: «Я» и «Другой» как адресаты (О двух моделях коммуникации в системе культуры) [Текст] / Ю.М. Лотман // Семиосфера. – СПб.: Искусство-СПб, 2004. – С.163-177.

12. **Луман Н.** Что такое коммуникация? [Текст] / Н. Луман // Социологический журнал. – 1995. – №3. – С.114-141.
13. **Льюис Р.Д.** Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию [Текст] / Р.Д. Льюис; [пер. с англ. Т.А. Нестика]. – М.: Дело, 1999. – 456 с.
14. **Мердок Дж.** Фундаментальные характеристики культуры [Текст] / Дж. Мердок; [пер. с англ. В.Г. Николаева; сост. С.Я. Левит // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С.49-57. (Культурология XX век).
15. **Николс М.** Искусство слушать. Почему мы разучились слышать друг друга? [Текст] / М.Николс; [пер. с англ. А. Чепалова]. – М.: Эксмо, 2016. – 340 с.
16. **Парк Р.Э.** Размышления о коммуникации и культуре [Текст] / Р.Э. Парк; [пер. с англ. В.Г. Николаева; вступ. ст. Я.В. Чеснова] // Избранные очерки. – М.: ИНИОН РАН, 2011. – С.140-158.
17. **Сміт Е.** Національна ідентичність [Текст] / Е. Сміт; [пер. з англ. П. Таращука]. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
18. **Уайт Л.А.** Экономическая структура высоких культур [Текст] / Л.А. Уайт; [пер. с англ. Ю.С. Терентьева; сост. С.Я. Левит // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С.314-343. (Культурология XX век).
19. **Фаст Дж., Холл Э.** Язык тела. Как понять иностранца без слов [Текст] / Дж. Фаст., Э. Холл; [пер. с англ. Ю.В.Емельянова] – М.: Вече: Персей: АСТ, 1995. – 429, [2] с. – (Self-Help).
20. **Хантингтон С.** Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности. [Текст] / С. Хантингтон; [пер. с англ. А. Башкирова]. – М.: АСТ Транзиткнига, 2004. – 635 с. – (Philosophy).